

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

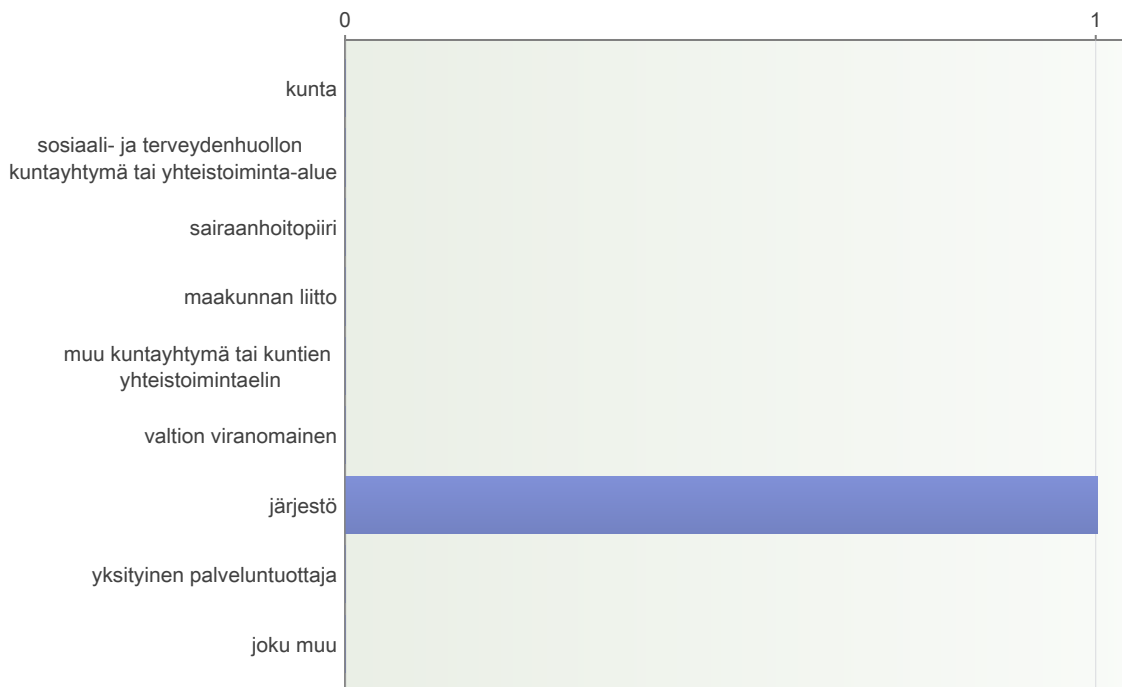
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimitilimessä	Toimielimen nimi
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry	Sari Bäcklund-Kajanmaa	sari.backlund@jhl.fi p. 050 3778894		

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

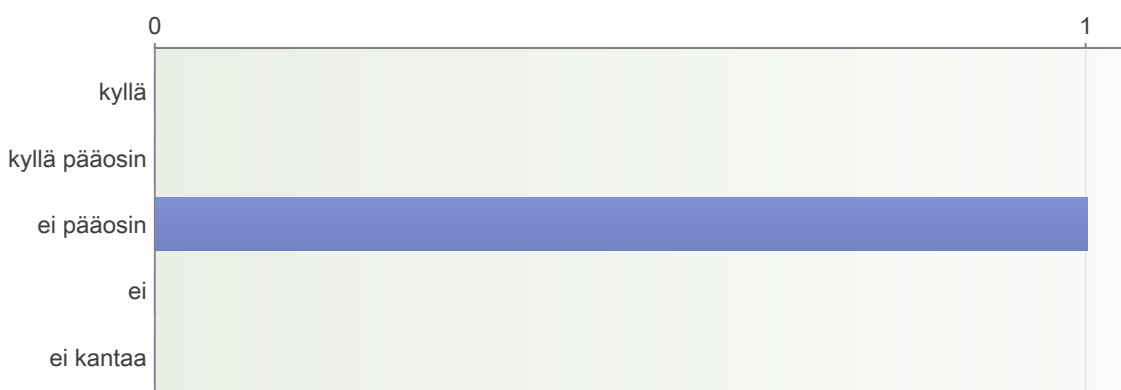
- Valinnanvapausluonnos antaa teoriassa yhdenvertaisen mahdollisuuden valita palveluita. Kuitenkin kansainväliset kokemukset osoittavat, että hyväosaisten perusterveiden käynnit lisääntyvät ja toisaalta heikommassa asemassa olevien asema on heikentynyt entisestään. Jotta myös moniongelmaiset tai muuten heikommassa asemassa olevat saisivat parhaan mahdollisen hyödyn, on ohjaukseen ja neuvontaan panostettava runsaasti. Se vaatii resursseja: henkilöstöä ja rahaa.

Toisaalta on vaikea nähdä, että valinnanvapauslaki sinällään lisäisi palveluita harvaan asutuille seuduille. Jos taas maakunnat voivat asettaa taloudellisia houkuttumia saadakseen palveluita myös haja-asutusalueille, tarkoittaa myös se lisääntyviä kustannuksia.

Terveystenhoito on mahdollista saada toimivaksi ilman valinnanvapausjärjestelmääkin panostamalla riittävästi myös perusterveydenhuoltoon. Panostamalla toimiviin hoitoketjuihin ja soveltuviissa tilanteissa myös sähköisiin palveluihin, voidaan palvelusta saada kustannustehokkaampi ja toimivampi. Olennaista palveluiden parantumisessa on myös se, minkälaiset hoitoon pääsyn määrääjat tosiasiallisesti luodaan

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

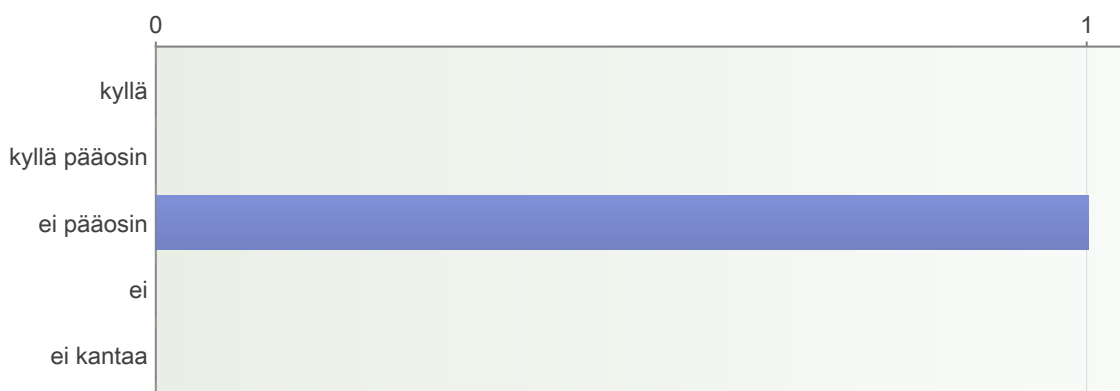
- Valinnanvapauslaki antaa asiakkaalle teoriassa lisää vapautta tehdä valintoja. Jo tähän mennessä asiakas on voinut tehdä valintoja mm valitsemalla haluamansa terveyskeskuksen. Lisäksi Kela-korvausten tukemana on ollut käytettävissä yksityiset lääkäripalvelut. Jatkossa myös ne, jotka ovat tähän mennessä hoidattaneet itsensä omalla kustannuksellaan, tulevat valinnanvapausjärjestelmän myötä julkisesti rahoitettujen palvelujen piiriin. Tämä todennäköisesti nostaa kustannuksia ja lisää terveyspalveluiden kysyntää.

Valinnan tekeminen edellyttää riittävää tietopohjaa siitä, mitä valita sekä osaamista tehdä tarvittavia valintoja tiedon perusteella. Tämä vaatii runsaasti ohjausta, neuvontaa ja myös seuranta. Valinnanvapauden tueksi ei voi riittää netissä tai kirjallisesti saatavilla oleva luettelo palveluntuottajista ja näiden antamista palveluista. Lakiluonnoksen 58 § nojalla palveluntuottajan tulee antaa tilinpäätös- ja verotustietojensa antamisen yhteydessä myös tiedot siitä, miten asiakkaiden palaute ja kehitysehdotukset on otettu huomioon palveluntuottajan toiminnassa. Se edellyttää, että palveluntuottaja säännöllisesti kerää asiakaspalautetta, mitä edellytettäneen maakunnan ja palveluntuottajan välillä tehtävässä sopimuksessa.

Toisaalta valinnanvapaus ei myöskään toteudu, mikäli palveluntuottajia ei ole kuin yksi tai kaksi. Tämä kysymys on sinällään johdatteleva, koska valinnanvapaus kyllä lisääntyy, mutta lisääntykö asiakkaan oikeus hyviin palveluihin.

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

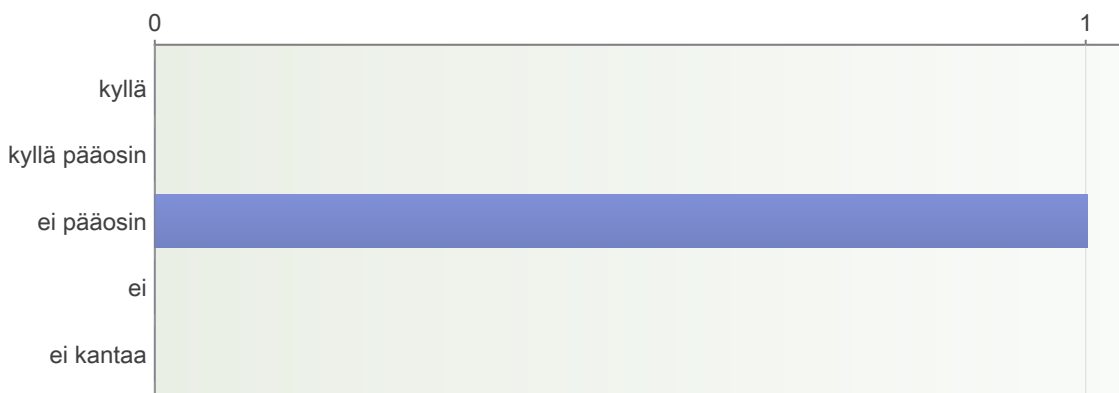
8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauslaki ei sinällään tuo automaattisesti lisää palveluja. Todennäköisesti jatkossakin alueellisia eroja palvelujen saatavuudessa on ja todellinen valinnanmahdollisuus toteutuu ainoastaan alueilla, joissa on riittävä väestöpohja. Valinnan tekeminen edellyttää myös riittävää tietoa siitä, mitä ja mistä on valitsemassa. Tiedottaminen, palveluohjaus ja neuvonta ovat tässä keskeisessä roolissa. Riskinä on, että asiakas tekee valintoja mielikuvien perusteella esimerkiksi mainonnan tai muun palvelun laatuun tai asiakkaan tarpeeseen kuulumattoman seikan perusteella. Lisäksi asiakkaan tarvitsemien palvelujen yhteensovittaminen on tärkeää, jotta asiakas saa aidosti ne palvelut, jotka hän tarvitsee.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

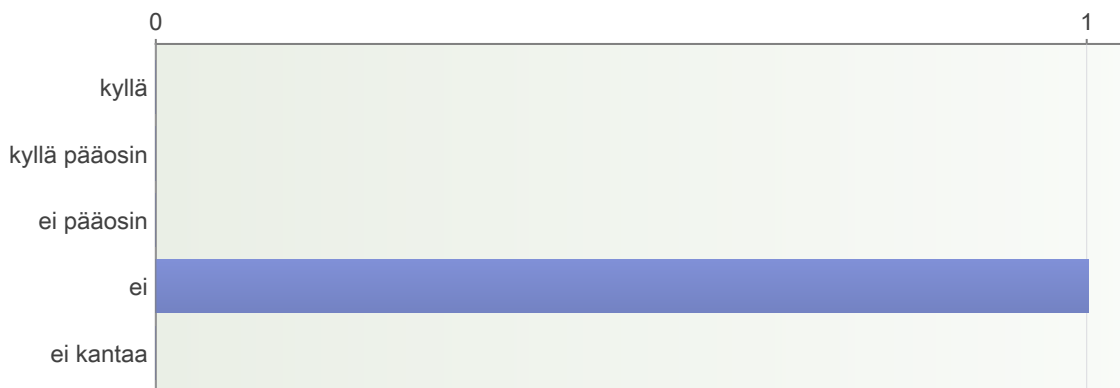
- Lakiluonnoksen tekstin mukaan palvelujen integraation pitäisi toimia. Maakunnalla on vastuu integraation toteutumisesta sekä palveluketjun seurannasta ja valvonnasta. Maakunnan tosiasiallinen seuranta- ja valvontavastuu on käytännössä hyvin haasteellinen, johtuen siitä, että palvelut hajautuvat monen tuottajan kesken. Erityisesti moniongelmaiset, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmaiset, joiden tarve integroituihin palveluihin on suurin, jäävät väliinputoajiksi, jos palveluohjaukseen, neuvontaan ja seurantaan ei varata riittävästi resursseja. Erityisen haasteellinen on tilanne sosiaalipalvelujen suhteen.

Sosiaalihuollossa työntekijältä edellytetään eri tuottajien palvelujen tuntemista. Kuitenkin mikäli Ruotsin mallin mukaan ohjauksessa ei saa suosia tai ehdottaa tiettyjä palveluntuottajia, voi olla, että asiakas ei saa itselleen siinä tilassa parasta mahdollista palvelua. Mikäli perheissä perheenjäsenet käyttävät eri palveluntuottajia, on kokonaisuuden hahmottaminen entistä vaikeampaa.

Sote-keskus antaa ainoastaan ohjausta ja neuvontaa sosiaalipalveluissa. Varsinaiset viranomaispäätökset sosiaalipalveluista tehdään maakunnan liikelaitoksessa. Jotta asiakkaalle voidaan tarjota hänen tarpeisiinsa parhaiten sopivat palvelut, tulee maakunnan liikelaitoksen ja sote-keskuksen sosiaalipalvelujen palveluohjauksen ja neuvonnan toimia hyvin yhdessä myös kustannustehokkuuden näkökulmasta. Myös kolmannen sektorin toimintaedellytykset pitää huomioida riittävästi. Maakunnissa pitää olla riittävästi resursseja ja osaamista huolehtia monimutkaisesta hallinnollisesta työstä, jolla integraatiota voidaan toteuttaa.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

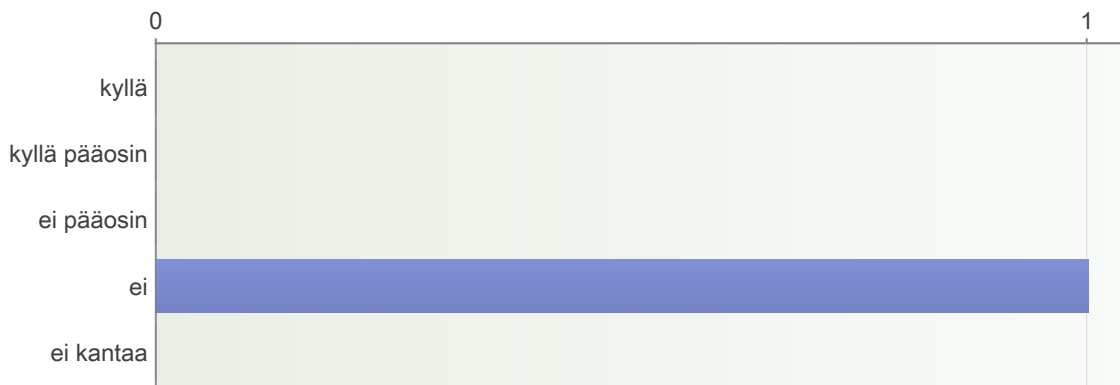
12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Integraation toteutuminen edellyttää toimivia tietojärjestelmiä, riittävästi hallinnollisia resursseja ja osaamista sekä asiakkaiden aktiivista roolia. Monituottajamalli on vaikeasti hallinnoitava. Maakunnan on kyettävä organisoimaan omat palvelunsa ja varmistamaan riittävät palvelut maakunnan alueella. Maakunnan ja palveluntuottajien välisen yhteistyön toimiminen on olennaista palvelujen integraation toteutumisessa. Myös säästöjen toteutuminen on haasteellista, mitä enemmän toisistaan riippumattomia toimijoita mukana on. Lakiluonnoksen perusteella jää myös epäselväksi, miten käytännössä palveluntuottajien välinen yhteistyö toimii, miten sosiaali- ja terveyspalvelujen yhteensovittaminen toimii ja miten hoituvat perus- ja erityistason palvelut.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

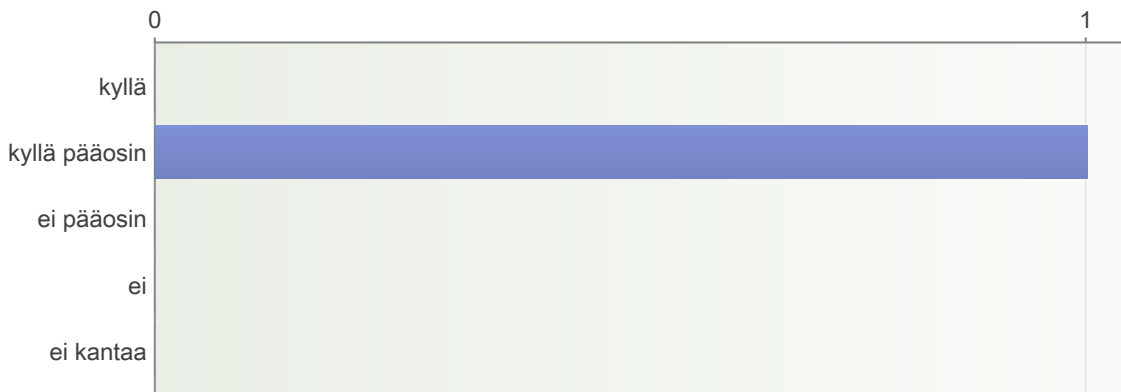
Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan tosiasiallinen järjestämis- ja valvontavastuu on vaarassa, mikäli palvelut pirstoutuvat monelle taholle. Suoran valinnan palveluntuottajat voivat käyttää alihankkijoita ja lisäksi käytössä on asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti. Valvontaan pitäisi olla varattu sekä tietojärjestelmiä että muunlaisia asiakaspalaute- ja seuranta järjestelmiä. Maakunnalle asetetaan myös vastuu siitä, että maakunnassa on riittävästi palveluntuottajia. Miten maakunta tämän käytännössä hoitaa, jää epäselväksi.

Asiakassetelien käyttö on esityksessä määritelty liian laajaksi, mikä tosiasiallisesti rajoittaa maakunnan mahdollisuutta toteuttaa palvelut parhaaksi katsomallaan tavalla. Maakunnat ovat keskenään erilaisia ja maakunnilla tulisi olla mahdollisuus määritellä itse maakuntaan parhaiten sopivat palvelut. Lakiesitys asettaa liian tiukat kriteerit sille, milloin asiakassetelien käyttöä voidaan rajoittaa ja tämä rajoittaa tosiasiallisesti maakuntien itsemääräämisasemaa.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

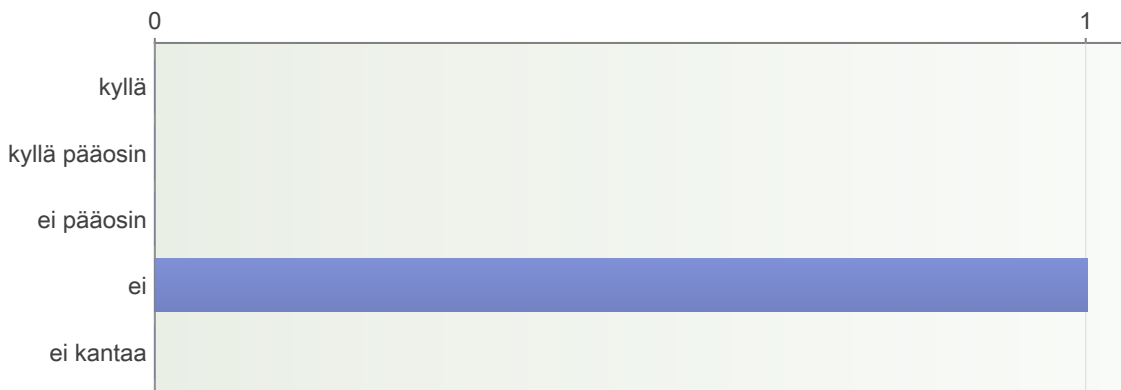
16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Parhaimmillaan lakiluonnos edistää palveluinnovaatioita. Toisaalta innovaatioihin voidaan kannustaa niin yksityisellä kuin julkisella sektorillakin myös monin yksinkertaisemmin tavoin. Innovaatioiden toteutumisessa ja toimintatapojen muutoksen jalkauttamisessa henkilöstö on keskeisessä roolissa ja uudistuksen läpivieminen tulee toteuttaa hyvässä yhteistyössä koko henkilöstön kanssa.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

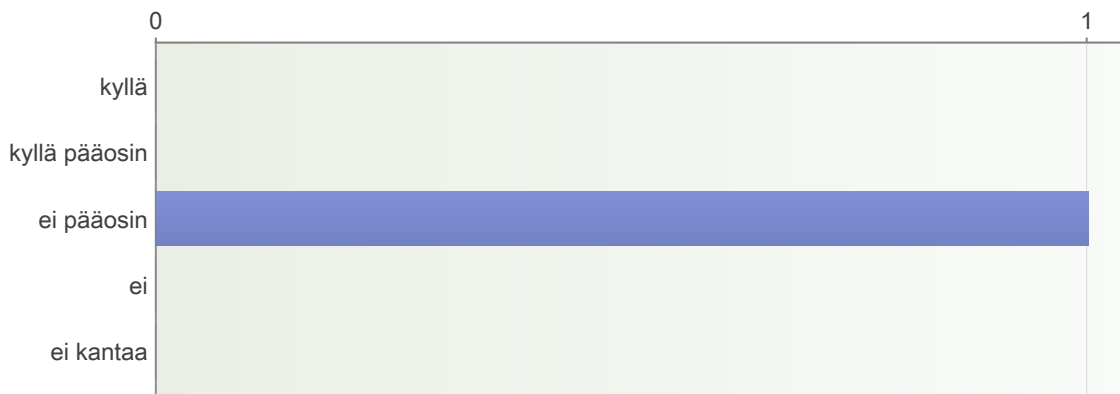
- Esitetty 3 miljardin säästötavoite ei perustu minkäänlaisiin realistisiin laskelmiin ja on pysynyt muuttumattomana, vaikka itse sote-malli on muuttunut jo useaan otteeseen. Kustannuksia lisäävät alkuvaiheessa vaadittavat investoinnit mm ICT-järjestelmään. Lisäksi helpompi hoitoon pääsy saattaa jo sinällään lisätä kustannuksia. Myös hallinnollisen taakan lisääntyminen johtaa todennäköisesti myös kasvaviin kustannuksiin.

Nykyisin yksityisiä palveluita käyttävät asiakkaat siirtyvät ainakin jossakin määrin käyttämään julkisesti rahoitettuja palveluita, mikä lisää kustannuksia käyttäjämäärän kasvaessa. Samoin asiakassetelin laaja palveluvalikoima voi kasvattaa kustannuksia. Asiakassetelin arvon on oltava riittävän korkea, jotta asiakas voi tosiasiallisesti ostaa sillä laadukasta palvelua.

Ruotsin valinnanvapausmallissa ei tavoiteltu missään vaiheessa kustannussäästöjä vaan parempia palveluja, eikä siellä säästöjä ole myöskään saatu eikä kaikilta osin parempia palveluitakaan. Suomen sote-menot ovat jo nyt varsin kohtuullisella tasolla kansainvälisessä vertailussa. Onkin syytä selkeyttää onko lakiesityksellä tarkoitus tavoitella kustannussäästöjä vai parempaa palvelua ja vaikuttavuutta.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvueluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos ei sinällään pysty turvaamaan palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, koska edellytykset eri maakunnissa ja jopa eri puolilla maakuntia ovat erilaiset. Periaatteessa asiakkaalla on yhdenvertaiset mahdollisuudet valita, mutta tarjonnasta johtuen yhdenvertaisuus ei käytännössä toteudu. Maakunnan on joka tapauksessa turvattava riittävät palvelut kaikille maakunnassa, mikä aiheuttaa helposti päällekkäisiä kustannuksia.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Terveyspalveluiden saatavuus on määritelty hyvin tarkkaan ja laajasti. Vaikka palveluvalikoima on jo nyt laaja, olisi sinne syytä vielä lisätä ennaltaehkäisevä työ, mikä myös edesauttaisi mahdollisuuksia saavuttaa kustannussäästöjä. Liian laaja se on siinä mielessä, että maakuntien välillä on paljon eroja ja maakunnilla tulisi olla mahdollisuus määritellä tarpeet maakunnan tasolla. Toisaalta sosiaalipalveluiden osuus on hyvin suppea. Palveluvalikoimat eivät ole missään suhteessa toisiinsa. jolloin varsinaisesta sote-keskuksesta ei voida pääosin puhua.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

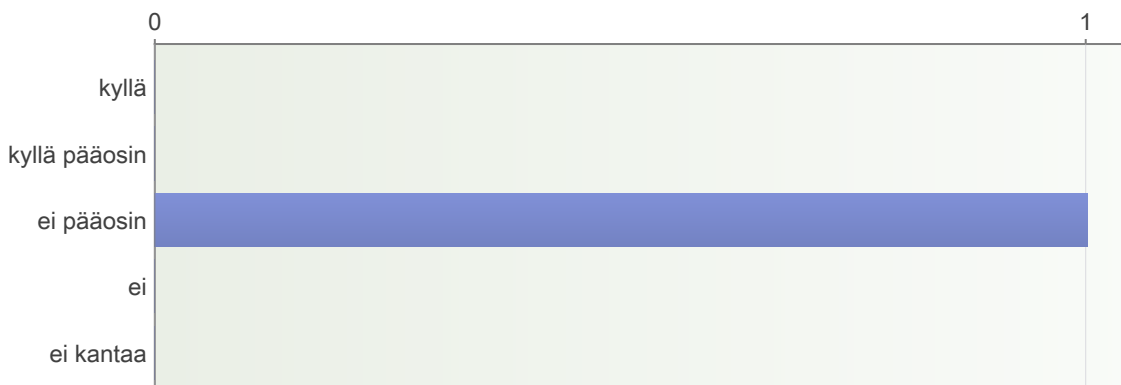
24. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suun terveydenhoidon palvelut on hyvä pitää perustasolla. Palveluiden parantuminen nykyisestä on kyseenalaista, sillä lakiluonnoksessa esitetään esim. suunhoidossa kiireettömän käynnin jonotusajaksi 3 kuukautta. Tällä hetkellä jo 87 % käynneistä tapahtuu tässä ajassa. Jos halutaan nopeuttaa hoitoon pääsyä, on jonotusaika asetettava selvästi lyhyemmäksi.

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

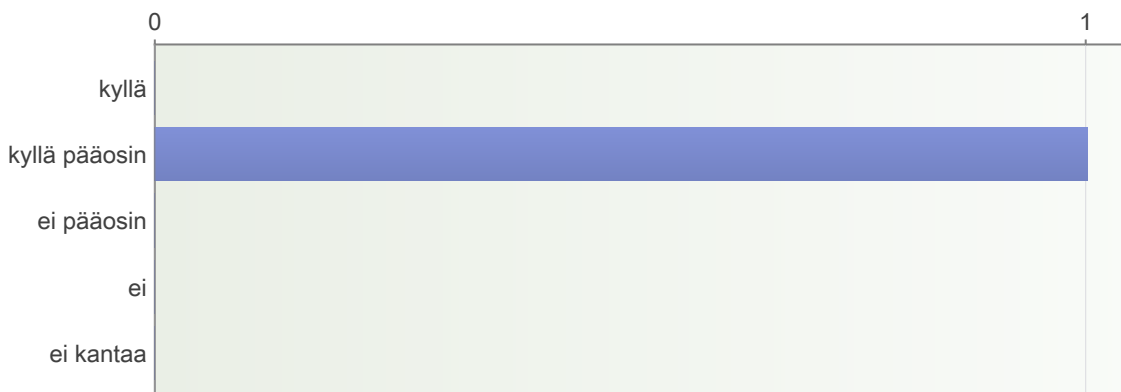
26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Säännös ei ole riittävän selkeä. Luonnoksessa mainitaan suoran valinnan palvelut, mutta ei eritellä sitä, mitä muut palvelut ovat. Erityisesti, kun myös kuntiin jää tiettyjä palveluita, samoin kolmannelle sektorille, jättää lakiesitys auki sen, mitä nämä muut kuin suoran valinnan palvelut ovat. Kolmannen sektorin rooli jää kokonaisuudessaan lakiluonnoksessa hyvin epäselväksi. Kolmas sektori tuottaa kuitenkin runsaasti sosiaalipalveluita tällä hetkellä. Niiden asemaa ei ole lakiluonnoksessa arvioitu.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

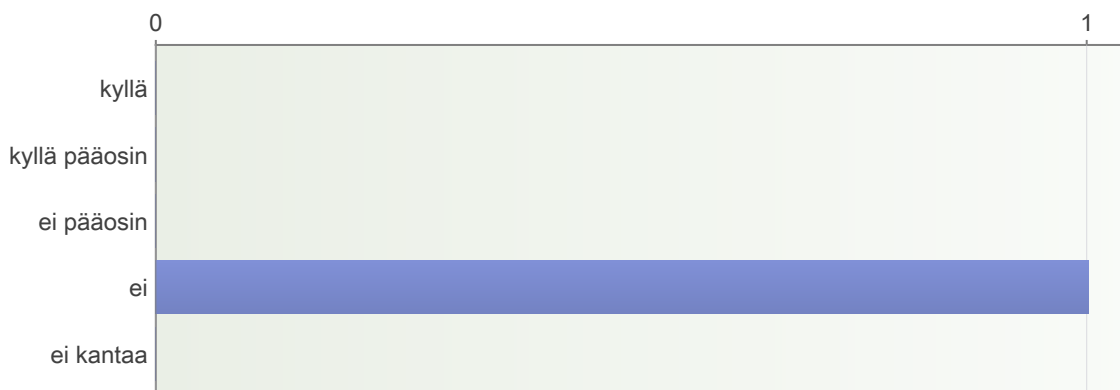
28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Suunhoidon osalta on sama tilanne eli kirjaus on jonkin verran epäselvä ja vaatisi täsmennystä.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

30. Vapaamuotoiset huomiot.

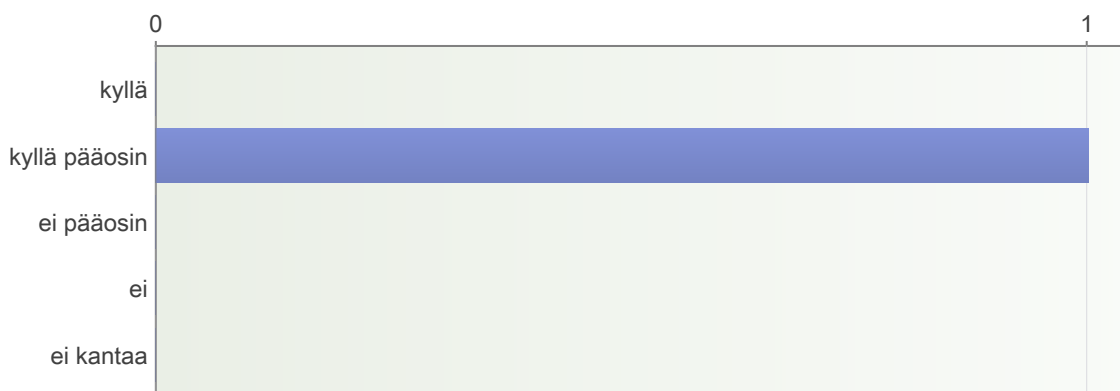
Vastaajien määrä: 1

- Sosiaalihuollon palvelut ovat keskeisessä roolissa, mikäli integraatio halutaan toteuttaa tehokkaasti ja vaikuttavasti. Sosiaalihuollon palvelut sote-keskuksissa ovat lakiluonnoksen mukaan lähinnä ohjausta ja neuvontaa. Usein asiakkaat tarvitsevat myös sosiaalihuollon ammattihenkilön tekemän sosiaalihuollon päätöksen. Vaarana on päällekkäisen työn syntyminen, mikäli asiakas saa sote-keskuksessa neuvontaa, jonka jälkeen hän siirtyy maakunnan liikelaitoksen sosiaalityöntekijän asiakkaaksi. Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelman tekeminen on oltava yksissä käsissä. Positiivista on, että sote-keskuksissa neuvontaa antavan henkilöstön tulee olla sote-keskuksen omaa palkattua henkilöstöä. Neuvontaa antavan henkilöstön on oltava riippumaton ja objektiivinen. Epäselvää on liikelaitoksen henkilöstön määrä ja rooli. Lakiluonnos mahdollistaa sosiaalihuollon palvelun antamisen myös sähköisenä palveluna. Palvelun sujuvuuden kannalta sähköinen tai etäpalvelu voi välillä olla hyvä. On varmistettava, että palveluja on riittävästi ja tarkoituksenmukaisesti saatavissa myös lähipalveluna, jotta kansalaisten perusturva toteutuu.

Maakunnan liikelaitoksen liikkuva tiimi auttaa jalkauttamaan sosiaalipalveluita sote-keskuksiin, mutta toisaalta sosiaalihuolto edellyttää usein jatkuvuutta, johon liikkuva tiimi ei pysty. Liikelaitoksella tulee olla riittävät resurssit vastata omasta lakisääteisestä sosiaalihuollon palvelusta, minkä lisäksi resursseja vaatii sote-keskusten konsultointi. Tämä voi lisätä maakunnan liikelaitoksen kustannuksia.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

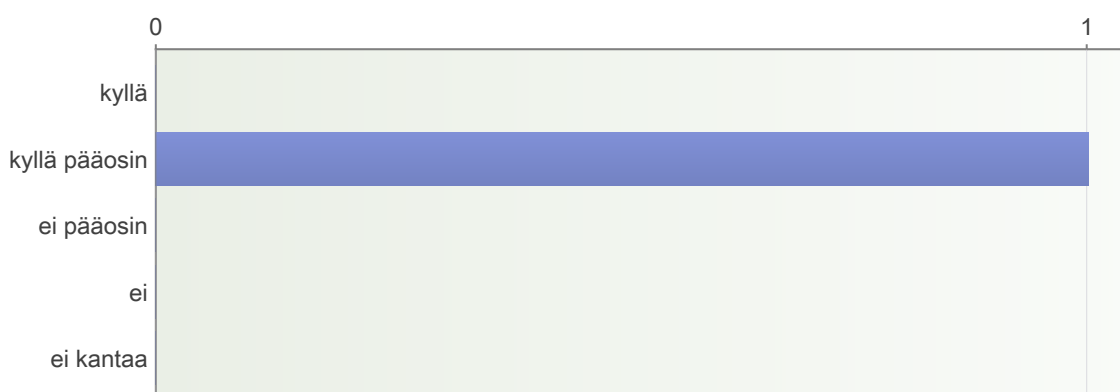
32. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Valintaperusteet ovat varsin selkeät ja riittävät.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

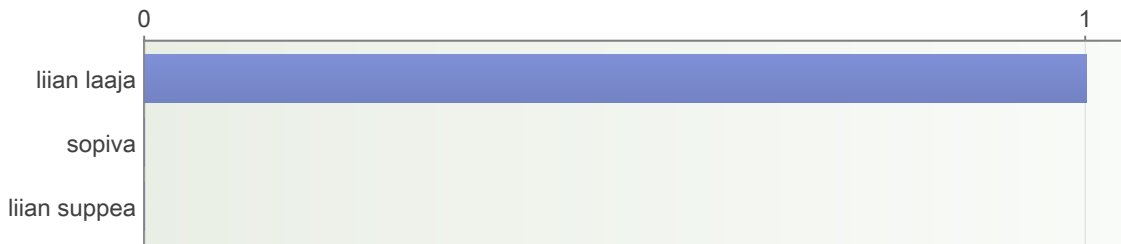
34. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Liikelaitoksen palveluyksikön valinta on määritelty riittävällä tasolla.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

36. Vapaamuotoiset huomiot.

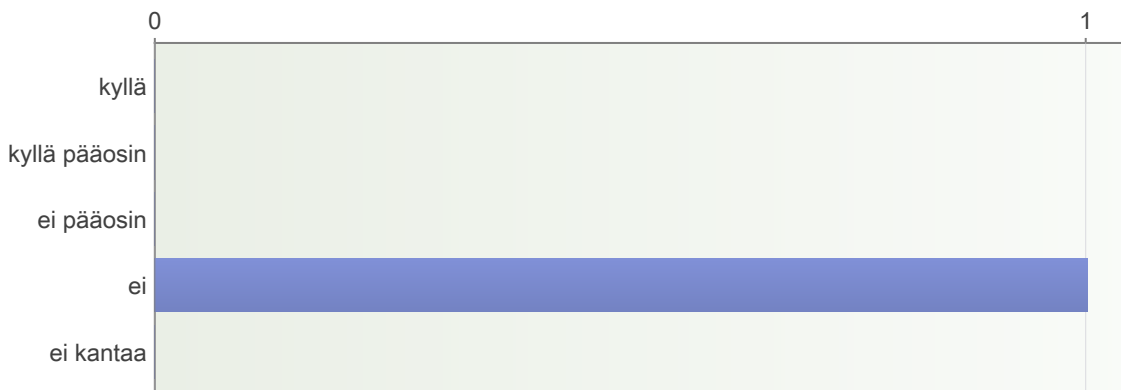
Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelin käyttö on määritelty liian laajaksi. Maakunnan mahdollisuutta säädellä asiakassetelin käyttöä on rajoitettu liikaa. Maakunnalla tulisi olla selvästi laajempi päätösvalta sen suhteen mitä palveluita ja kuinka paljon asiakassetelillä on saatavilla. Asiakassetelin käyttö lakiluonnoksen esittämässä laajuudessa ei saa olla maakunnalle velvoittava. Näin laaja velvoite kaventaa tosiasiallisesti maakunnan mahdollisuutta päättää tarkoituksenmukaisella tavalla maakunnan vastuulla olevien palveluiden järjestämisestä ja lisää riskiä kustannusten hallinnan epäonnistumisesta. Asiakassetelien laaja käyttö voi vaarantaa maakunnan liikelaitoksen oman toiminnan sekä päivystys- ja kriisitilanteiden hoitamisen .

Kaikki asiakkaat eivät aina osaa arvioida tarvitsemaansa palvelua tai tehdä valintoja itselleen parhaiten sopivasta palvelusta. Tähän tarvitaan avuksi ammattilainen, mikä vaatii henkilöstöresursseja erityisesti palveluohjaukseen. Asiakassetelien laaja käyttö heikentää myös henkilöstön asemaa. Kun palveluntuottajat eivät tiedä asiakaskuntansa määrää, ei todennäköisesti myöskään henkilökuntaan haluta sitoutua pitkäaikaisesti. Tämä voi johtaa lyhyisiin määräaikaisiin työsopimuksiin, keikkatyöhön ja heikompiin palvelusuhteen ehtoihin. Viime kädessä seuraukset näkyvät myös huonompana palvelun laatuna ja saatavuutena.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

38. Vapaamuotoiset huomiot.

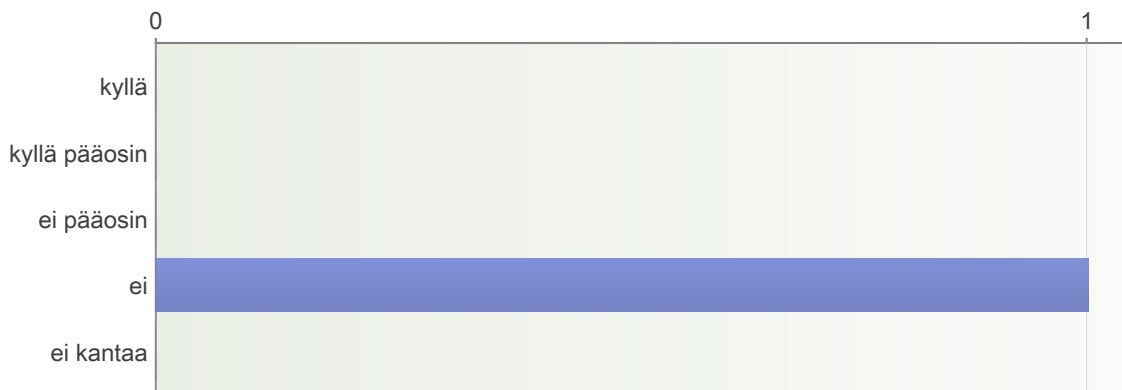
Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelillä saatavien palvelujen määrä on liian laaja. Myös ehdot sille, että maakunta voi rajoittaa asiakassetelin käyttöä, ovat liian tiukat. Lakiluonnos mahdollistaa asiakassetelin kieltämisen vain, mikäli sen käyttöönotto 'voi vaarantaa' maakunnan palvelun. Laissa tai vähintäänkin sen perusteluissa tulisi olla esimerkkejä sellaisista tilanteista, joiden katsotaan olevan riittäviä asiakassetelin rajoittamiseen kuten esimerkiksi päivystyksen tai erikoissairaanhoidon vaarantuminen. Nyt sanamuoto jättää liikaa varaa tulkinnalle. Sen sijaan maakunnalla pitää olla mahdollisuus rajoittaa asiakassetelin käyttöä silloin, kun maakunta katsoo sen tarkoituksenmukaiseksi. On myös kyseenalaista voivatko maakunnat tosiasiallisesti rajoittaa asiakassetelin käyttöä. Jo nykyisten kilpailuttamisten yhteydessä on nähty, että hävinneet yritykset vievät herkästi markkinaoikeuteen häviämänsä kilpailutuksen.. Tämä on myös pelkona, mikäli maakunta rajoittaa asiakassetelin käyttöä. Maakunnan vahva itsemääräämisasema edellyttää, että sillä on myös oikeus päättää, miten sen järjestämisvastuulla olevat palvelut tuotetaan.

Lakiluonnos antaa maakunnalle mahdollisuuden nostaa tuottajalle maksettavaa korvausta perustelluista syistä. Myös nämä perustellut syyt on syytä avata. Vaarana on, että erityisesti jos palveluntuottajia on alueella vain yksi tai kaksi, korvaustasoa nostetaan sillä perusteella, että monopoliasemassa oleva yritys sitä edellyttää. Toisaalta esim. asiakasseteliarvon sekä asiakassetelillä saatavan palvelun laadun on oltava riittävän korkea, jotta asiakas ei joudu käyttämään omarahoitusta saadakseen riittävän laadukkaan ja vaikuttavan palvelun.

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

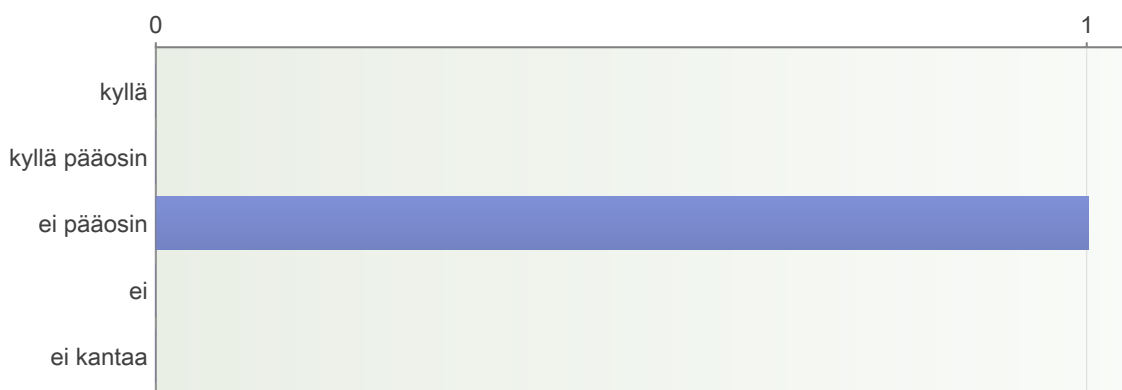
40. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnos voi toteutuessaan vaarantaa julkisen palvelutuotannon, mikäli erityisesti lääkäreitä, mutta myös muuta hoitohenkilökuntaa ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä siirtyy enemmän yksityiselle sektorille. Koska liikelaitoksella on kuitenkin velvollisuus vastata kriisi- ja päivystysvalmiudesta, aiheutuu maakunnalle pahimmillaan kaksinkertaiset kustannukset velvoitteen ylläpitämisestä. Käytännössä maakunnan tehtävä vastata erikoissairaanhoidosta ja kriisivalmiudesta voi vaarantua ja silti kustannukset kasvavat.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

42. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakasseteli lisää asiakkaiden valinnanvapautta, mutta lisää myös esim. Ruotsin kokemusten mukaan palveluiden käyttöä ja sen myötä kustannuksia. Asiakkaan osalta keskeistä on, että hän tietää millä perusteella ja mitä hän valitsee. Samoin on olennaista tietää muodostuuko asiakkaalle mahdollisia lisäkustannuksia. Lakiluonnoksen mukaan palveluntuottaja ei saa periä asiakkaalta asiakassetelin lisäksi muita kustannuksia. Kuitenkin palveluntuottaja voi tarjota lisämaksusta erilaisia lisäpalveluita. On olennaista, että asiakas saa riittävän laadukkaat palvelut ilman omaa lisäpanosta.

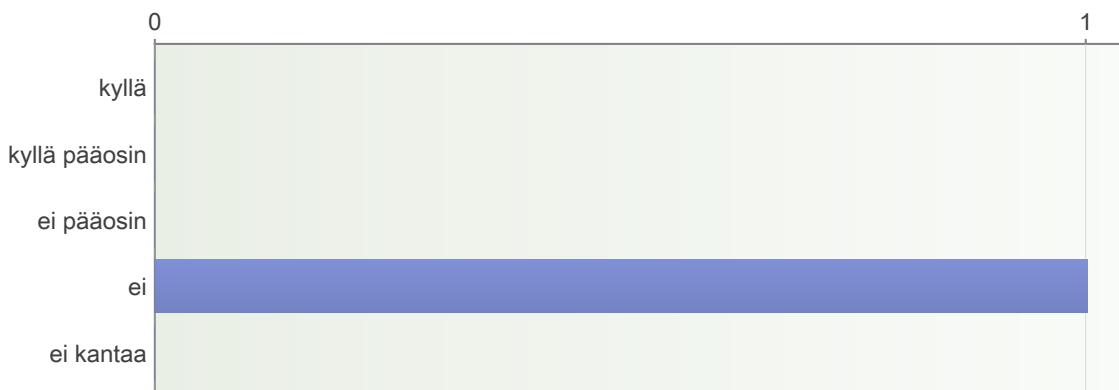
Vaarana on myös se, että asiakas tekee valintoja epäolennaisen tiedon varassa. On oletettavaa, että paljon mainostavat suuret yritykset tulevat saamaan enemmän asiakkaita. Ruotsissa on nähty, että yritykset valitsevat nimensä alkuun A-kirjaimella alkavan etuliitteen, mikä nostaa heidät erilaisten luetteloiden kärkeen. Asiakkaalle pitää tarjota sisällöltään oikeaa tietoa, jotta hän voi tehdä valintansa relevantin tiedon perusteella.

Valinnanvapauden edellytys on se, että asiakas tietää, mitä hän valitsee. Perinteinen markkinalogiikka, jonka mukaan huonot yritykset karsiutuvat vähitellen markkinoilta, ei toimi sosiaali- ja terveyspalveluissa, joissa valtaosin asiakkaalla ei ole riittävästi tietoa valinnanperusteeksi ja toisaalta valinnoilla on myös pitkäaikaisia vaikutuksia yksilölle sekä myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Asiakkaan rooli palvelun ostajana on kuluttajan suhde yrittäjään. On tärkeää, että myös tämä on asiakkaan tiedossa riittävän selvästi.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

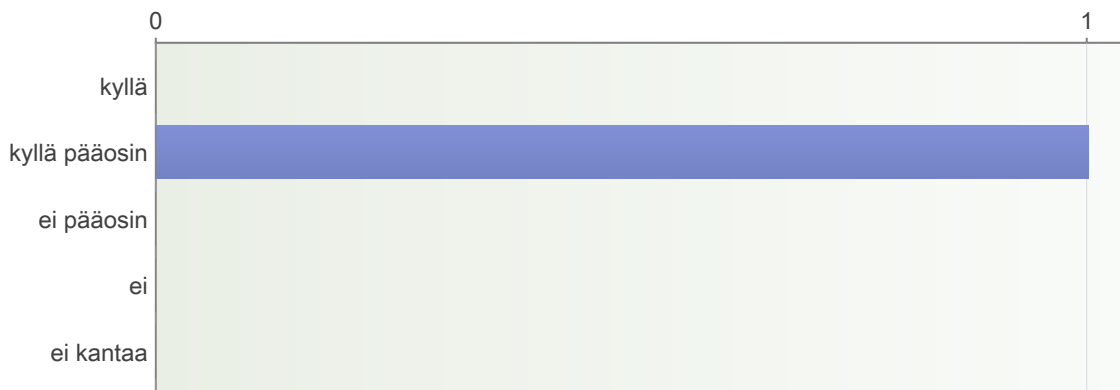
44. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunta vastaa palvelujen järjestämisestä ja asiakassetelin asiakasmaksun perimisestä asiakkaalta. Tämä on työllistävää ja aikaa vievää, johon maakunnan on varattava riittävät henkilöstöresurssit. Kaiken kaikkiaan ohjaus- ja neuvontavelvoite on todella laaja ja erityisesti moniongelmaisten ryhmien tai erityisryhmien kuten mielenterveysongelmaisten tai kehitysvammaisten kohdalla ohjaus on todella haastavaa ja aikaa vievää sekä henkilökohtaista läsnäoloa vaativaa. Lisäksi neuvonta voi vaatia useita neuvontakertoja, tilanteen tarkistamista tarvittaessa ja vaikuttavuusseurantaa. Tämä kaikki vaatii huomattavia henkilöstöresursseja maakunnilta, mikä aiheuttaa kustannuksia.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

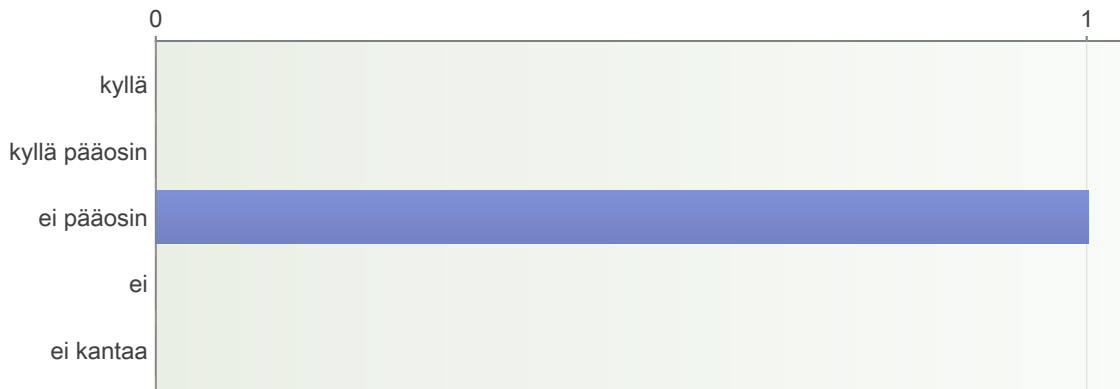
46. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaista budjettia koskevat pykälät ovat liian velvoittavia. Asiakkaalle on laskettava henkilökohtaisen budjetin arvo eli miten paljon palvelu/hoido maksaisi julkisella puolella ja tarjottava samansuuruinen henkilökohtainen budjetti. Lisäksi henkilökohtaisen budjetin käyttö ja siihen liittyvä yksityiseen tuotantoon perustuva palvelukokonaisuus tulee suunnitella yhdessä asiakkaan kanssa, mikä vaatii helposti useita tapaamisia sosiaalialan ammattihenkilön kanssa. Menettely on erittäin raskas ja kallis. Asiakkaalle on myös osattava kertoa erilaisista palveluista/hoidoista, joita hänen on mahdollista saada ja mitkä niiden mahdolliset vaikutukset ovat. Asiakkaan saamaa palvelua ja sen vaikutuksia on myös seurattava. Henkilökohtainen budjetti voi parhaimmillaan auttaa yksilöä saamaan itselleen parhaiten sopivia tuotteita tai palveluita, mutta erityisesti alkuvaiheessa jo sen rajaaminen, mikä katsotaan sosiaalipalveluksi, on haasteellista.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sosiaalihuollon ammattihenkilön antama ohjaus ja neuvonta ovat tärkeässä roolissa, kun pyritään tunnistamaan ja löytämään sosiaalihuollon tuen tarpeessa olevia asiakkaita ja ohjaamaan heitä tarvittavien palvelujen piiriin. Sosiaalihuollon ohjauksen ja neuvonnan ulottaminen kaikkiin sosiaali- ja terveyskeskuksiin lisää asukkaiden tietoisuutta saatavilla olevista sosiaalihuollon palveluista ja voi madaltaa kynnystä hakeutua tarvittaviin palveluihin. Riittävän varhain ja oikea-aikaisesti tunnistettu avun tarve ja oikein kohdennettu ohjaus ja neuvonta voivat ennalta ehkäistä ongelmien kasautumista ja vaikeutumista.

Päihde- ja mielenterveyspalvelut ovat sote keskusten palveluvalikoimassa näkymättömissä vaikka asiakkaita on runsaasti. Sosiaali- ja terveyskeskusten palvelutarjontaan sisältyvä sosiaalihuollon ammattihenkilön antama palveluohjaus ja neuvonta ovat tärkeässä roolissa, kun pyritään tunnistamaan ja löytämään sosiaalihuollon tuen tarpeessa olevia asiakkaita ja ohjaamaan heitä tarvittavien palvelujen piiriin. Tämä myös madaltaa kynnystä hakeutua tarvittaviin palveluihin. Maakunnan liikelaitokset sitten tekevät asiakassuunnitelmat, joita voivat toteuttaa myös kolmannen sektorin toimijat.

Sosiaali- ja terveyskeskusten sosiaalihuollon ohjauksen ja neuvonnan henkilöstön ammatillinen osaaminen ja toimivat palveluprosessit ja asiakasohjaus maakunnan liikelaitokseen voivat toimiessaan ennalta ehkäistä isoja ongelmia, mikäli ammattitaitoista henkilökuntaa on varattu riittävästi. Tärkeää tässä kokonaisuudessa ovat toimivat tietojärjestelmät. Riskinä on, ettei ohjausta ja neuvontaa sekä palvelutarpeen arviointia onnistuta tuottamaan laadukkaasti tilanteessa, jossa sosiaalihuollon muu ammatillinen osaaminen, palvelutuotanto ja niihin liittyvä päätöksenteko ja kehittämistoiminta ovat maakunnan liikelaitoksessa. Liikkuvat sosiaalihuollon tiimit voivat vahvistaa sosiaalipalveluja ja niiden saavutettavuutta suoran valinnan palveluissa. Henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto edellyttää vielä paljon toiminnan täsmentämistä maakunnissa, esimerkiksi sen osalta miten sen suuruus määräytyy ja miten sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen palvelutarpeen arviointi käytännössä toteutetaan.

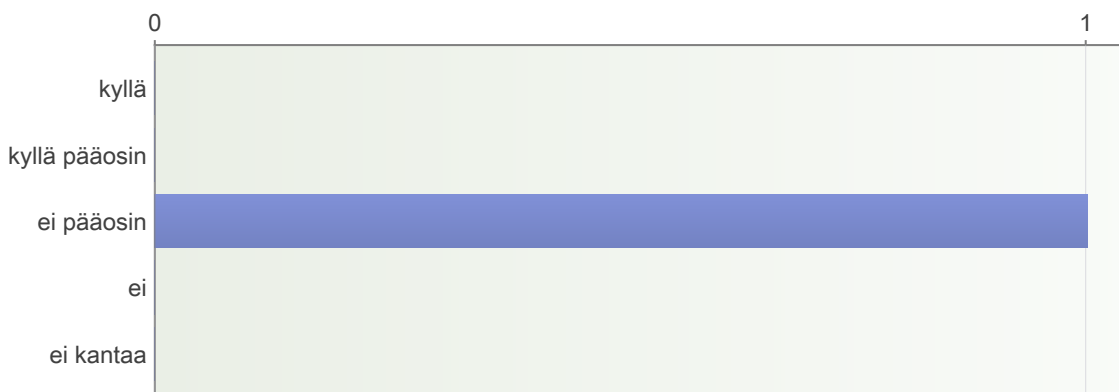
Maakunnan liikelaitoksen olisi oltava palvelutarpeen arvioinnissa ja asiakassuunnitelmaa laatiessaan

yhteistyössä suoran valinnan palveluntuottajan ja muiden asiakkaan palveluja toteuttavien palveluntuottajien kanssa. Erityisesti kolmas sektori on pidettävä mukana tärkeänä toimijana. Asiakassuunnitelma on keskeinen palveluintegraation toteuttamisen väline, jonka merkitys korostuu paljon palveluja käyttävien kohdalla.

Kuten edellä on hyvin todettu, parhaimmillaan asiakassuunnitelma toteuttaa palvelujen integraatiota ja tuottaa asiakkaalle laadukkaampaa oikea-aikaista palvelua. Mutta jälleen on muistettava riittävät resurssit sekä asiantunteva henkilökunta, joka laatii asiakassuunnitelma ja neuvoo ja ohjaa. Erityisesti moniongelmaisten kohdalla ei yksi ohjaukset riitä, vaan käyntejä ja seurantaan tarvittaneen runsaasti. Siltä osin tilanne ei poikenne nykytilasta.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tuottajien hyväksymismenettely ja sopimusten tekeminen edellyttää maakunnilta arviota tarvittavista palveluista ja osaamista sopimusten tekemiseen. Lisäksi tämä edellyttää tietojärjestelmien ja rekisterien oikeellisuutta ja lisännee kustannuksia tietojärjestelmien luomiseen ja käyttöönottoon. Myös hallinnollinen työ vie aikaa ja resursseja.

Lakiluonnos jättää maakunnalle käytännössä olemattomat mahdollisuudet olla hyväksymättä palveluntuottajaa suoran valinnan palveluntuottajaksi, mikäli ehdot täyttyvät. Maakunnalla täytyy olla tosiasiallinen mahdollisuus olla ottamatta palveluntuottajaksi yrityksiä, jotka ovat viranomaisen (esim. työsuojeluviranomaisen) tekemässä tarkastuksessa todettu puutteellisiksi tai muuten vaarantavan asiakas- tai potilasturvallisuutta. Maakunnalla tulee myös olla oikeus olla hyväksymättä palveluntuottajaksi yritystä, joka lyö laimin velvollisuutensa toimia työnantajana siten kuin lait ja työehtosopimukset edellyttävät. Tämä tulee lisätä hyväksymiskriteereihin uudeksi ehdoksi.

Sote-palveluntuottajan tulisi myös julkisesti ilmoittaa oma henkilöstömääränsä, näiden jakautuminen ammattialoittain sekä käyttämänsä vuokratyön tai alihankintatyön osuus. Tämä on tietoa, joka voi vaikuttaa asiakkaan valintapäätökseen ja sen tulee siksi olla saatavilla. On hyvä, että suoran valinnan ja asiakassetelin

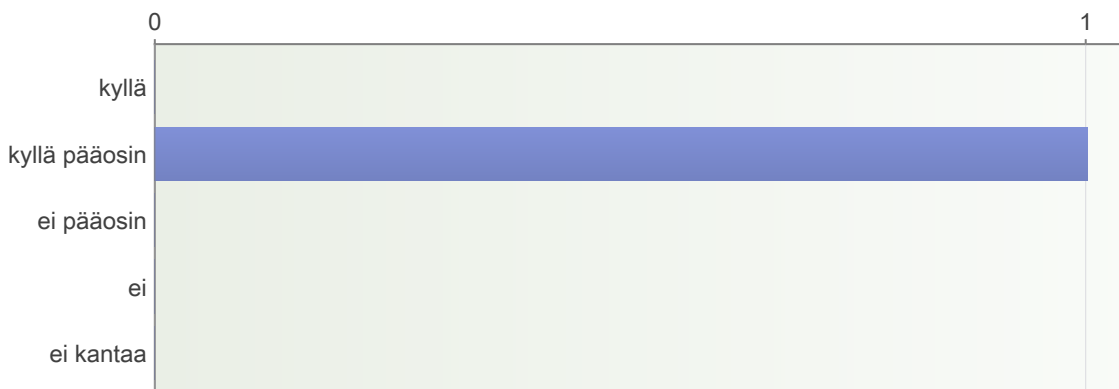
palveluntuottajien hyväksymismenettelyssä on ulotettu toimintaedellytykset sekä laatu ja asiakasturvallisuusvaatimukset myös alihankkijoihin (§47). Suoran valinnan palveluntuottaja vastaa siis myös alihankkijan yksittäiselle asiakkaalle antamasta palvelusta. Rikosoikeudellinen virkavastuu koskee niin ikään myös alihankkijan palveluksessa olevaa henkilökuntaa (§75). On tärkeää, ettei palveluntuottajan vastuuta voida kiertää käyttämällä alihankkijoita.

Eri väestöryhmien välisen yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta ratkaisevia ovat yksityisten palveluntuottajien hyväksymisehdot, palveluntuottajille maksettavien korvausten periaatteet sekä asiakkaiden listautumista koskevat käytännöt. Näillä tavoin maakunta voi varmistaa, että palveluntuottajille ei synny kannustinta pyrkiä valikoimaan asiakkaitaan ja että palveluntuottajien välille ei siten synny epätarkoituksenmukaisia asiakasrakenteiden eroja. Näistä mahdollisuuksista on säännökset lakiluonnoksessa, mutta niiden käytännön vaikutus riippuu maakuntien käytännön päätöksistä.

Maakunnan on esityksen mukaan tarvittaessa mahdollista nostaa tai laskea palveluntuottajalle maksettavaa korvausta kesken sopimuskauden. Tämä muutos voi tapahtua myös palveluntuottajan aloitteesta, mikä aiheuttaa huolta mahdollisesta kustannustason noususta kesken sopimuskauden.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

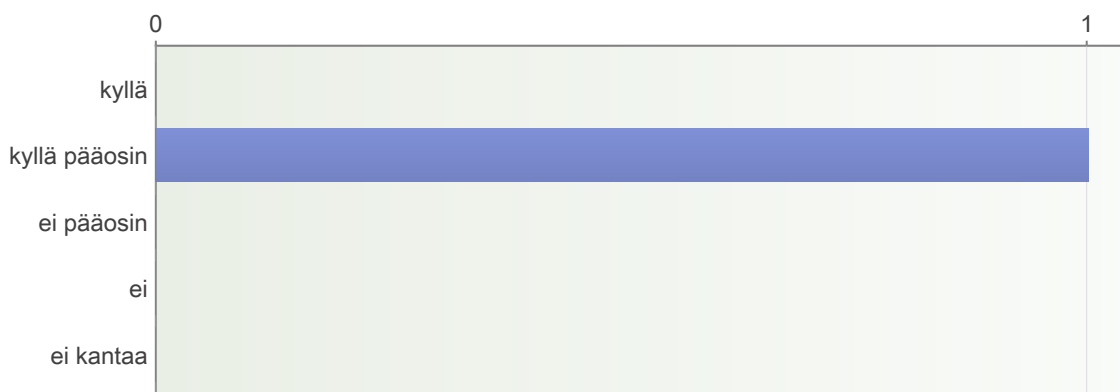
52. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Hallintopäätöksellä annettavat ehdot ovat sinällään hyvä asia, jolla maakunta määrittää järjestämisvastuuseensa liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia. Sitä ei ole kuitenkaan pidettävä riittävänä varmistamaan maakunnan järjestämisvastuun toteutuminen asianmukaisesti tämän lakiesityksen mukaisessa järjestelmässä.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

54. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunta tekee suoran valinnan palveluntuottajan kanssa sopimuksen, minkä jälkeen palveluntuottaja voi aloittaa toimintansa. Lainsäädännössä tulisi olla määräykset myös niistä palveluista, joita asiakas hankkii asiakassetelillä tai henkilökohtaisen budjetin kautta. Maakunnan tai suoran valinnan palveluntuottajan tulee voida puuttua palveluntuottajan toimintaan, mikäli toiminta ei laadun tai muiden puitteiden vuoksi ole tarkoituksenmukaista asiakkaan kannalta.

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Säännökset ovat pääosin tarkoituksenmukaisia. Maakunnalla tulee olla mahdollisuus muuttaa ja täsmentää ehtoja tarvittaessa, mikäli maakunnan tarpeet muuttuvat.

Lakiluonnoksen mukaan maakunnat voivat asettaa ehtoja koskien mm laatumittareita, henkilöstömitoitusta ym. Tämä on erittäin kannatettavaa ja toivottavaa. Viime kädessä palveluintensiivisellä sosiaali- ja terveysalalla henkilöstö tuottaa palvelua asiakkaalle ja siksi henkilöstön rooli on keskeinen laadun tuottamisessa.

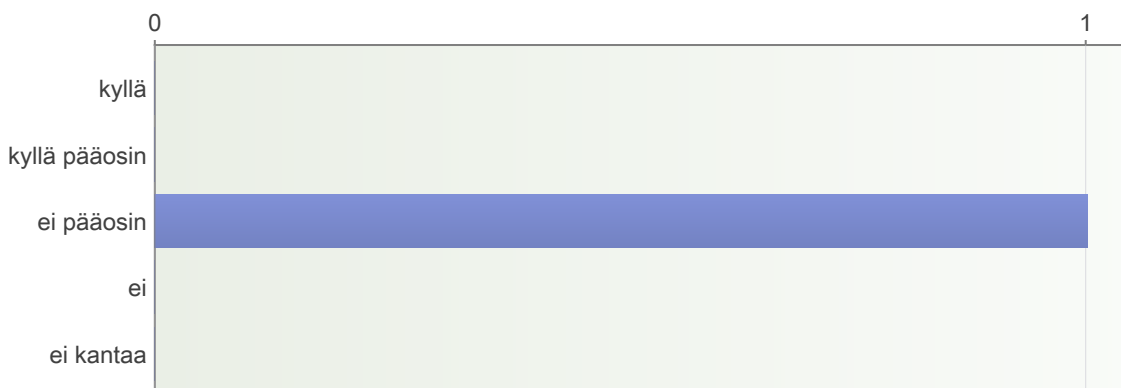
On toisaalta varmistettava, että maakunnan asettamat kriteerit eivät ole sellaisia, että pienet toimijat tai kolmannen sektorin organisaatiot eivät voi ilmoittautua palveluntuottajiksi.

Kannatettava on lakiluonnoksen kohta, jonka mukaan palveluntuottaja vastaa myös palveluunsa mahdollisesti liittyneiden hoitokomplikaatioiden korvaamisesta.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

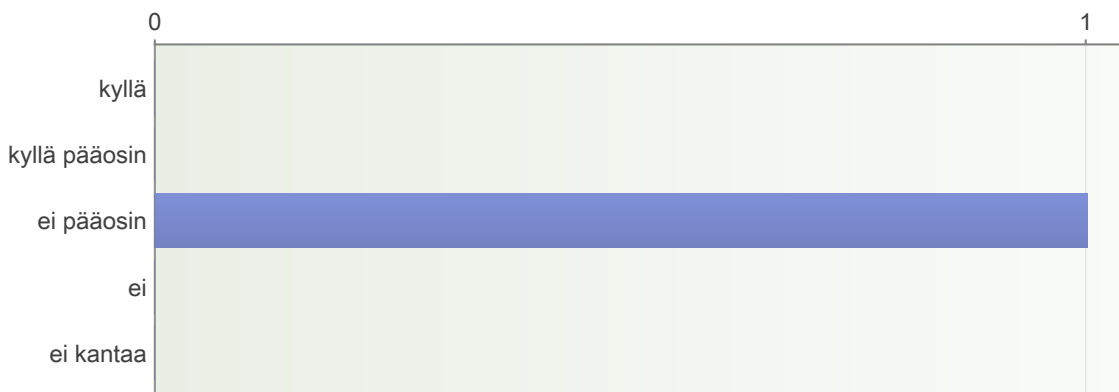
58. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassegmentit ja sen myötä kustannukset vaihtelevat eri puolella Suomea huomattavasti. Oikean kustannustason määrittäminen on haasteellista. Lisäksi on vaikea vielä ennustaa, miten asiakkaat tulevat käyttäytymään valinnanvapauden laajentuessa. Olennaista on, että myös julkinen sektori osaa hinnoitella palvelunsa oikein, jotta kustannukset ovat vertailtavissa ja että kustannustaso saadaan oikealle ja kannustavalle tasolle.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

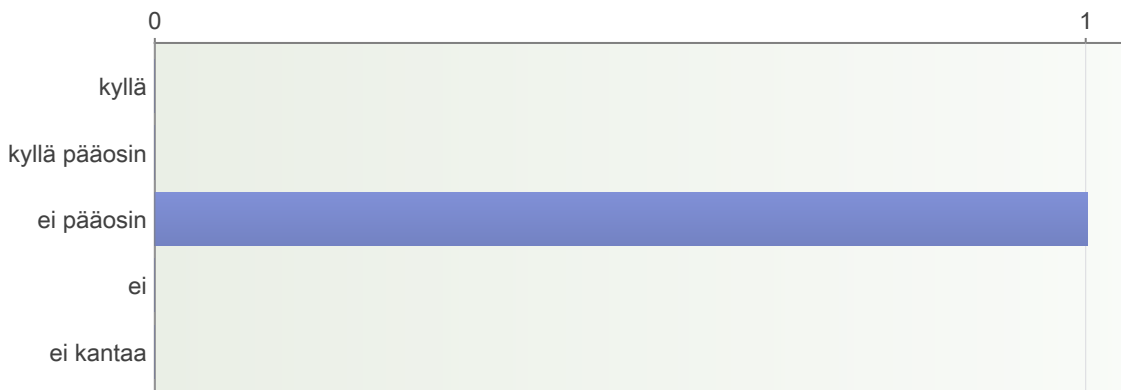
60. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnalla on mahdollisuus maksaa erilaisia tuotto- tai kannusteperusteisia korvauksia. Näiden sisältö on jäänyt lakiluonnoksen perusteella epäselväksi ja vaatii tarkennusta. Lisäksi on varmistuttava siitä, että tällaisten ylimääräisten korvausten maksaminen on aidosti perusteltua esim. siitä syystä, että laatutaso poikkeaa selvästi normaalitasosta eikä ylimääräistä korvausta käytetä vain yritysten houkuttelemiseksi maakuntaan/kuntaan

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

62. Vapaamuotoiset huomiot.

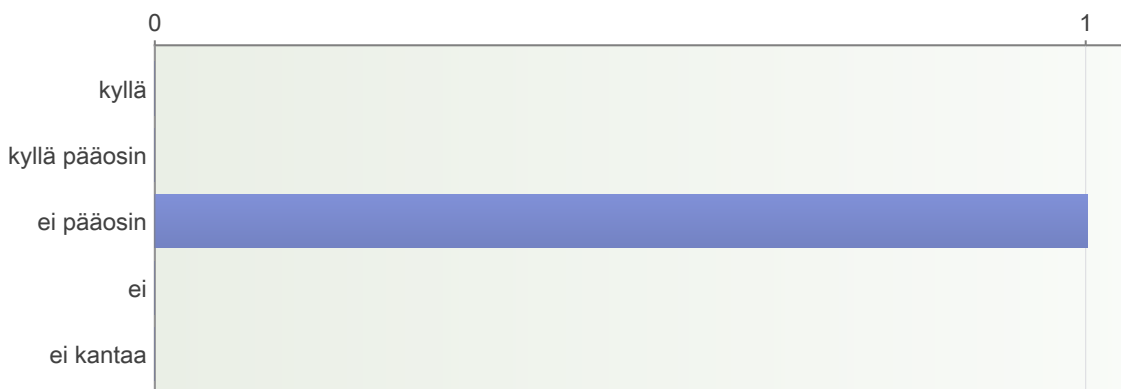
Vastaajien määrä: 1

- Julkiselle toimijalle osoitetaan laajempi velvoite kuin yksityiselle. Maakunnan on varauduttava tuottamaan itse palveluita, mikäli yksityisiä palveluntuottajia ei ole riittävästi tarjolla. Lisäksi maakunnan on varauduttava varmistamaan riittävät resurssit päivystykseen ja erilaisiin kriisitilanteisiin.

Aikataulullisesti maakunnan on vaikea varautua tilanteeseen oikein mitoitettulla omalla palveluvalikoimalla, koska mitään täsmällisiä tietoja ei ole palveluntuottajien määrästä maakunnissa tai asiakaskäyttyymisestä. Myös tämä nostaa maakunnan kustannuksia.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

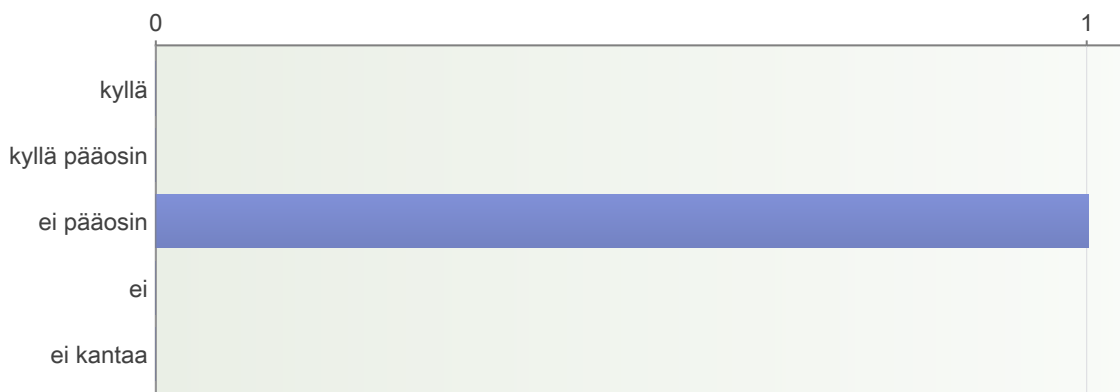
64. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelien käyttökohde on todella laaja. Maakuntien tulee ottaa asiakasseteli käyttöön pääosin jo 1.7.2020. Tämä on maakunnille haasteellista, koska maakunnille jää vain vähän aikaa lain voimaantulon jälkeen tehdä sopimukset palveluntuottajien kanssa ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, mikäli palveluntuottajia ei maakunnassa riittävästi ole. Tällä aikataululla ei voida taata sitä, että asiakasseteliyrittäjiä on joka puolella riittävästi

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

66. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Aikataulu on haasteellinen, eikä palveluntuottajiksi halukkaista ole tietoa. Maakuntien tulee lisäksi varmistaa riittävä osaaminen ja henkilöstö sopimusten tekemiseksi sekä varmistettava toimivat ja yhteensopivat tietojärjestelmät. Tähän tulee varata riittävästi aikaa.

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

68. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Suunhoidon yksiköiden osalta aikataulu saattaa olla realistisempi, koska suunhoidon palveluntuottajia on jo nyt runsaasti eri puolilla Suomea. Toimivuus edellyttää myös olemassa olevaa yhteensopivaa tietojärjestelmää

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

70. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

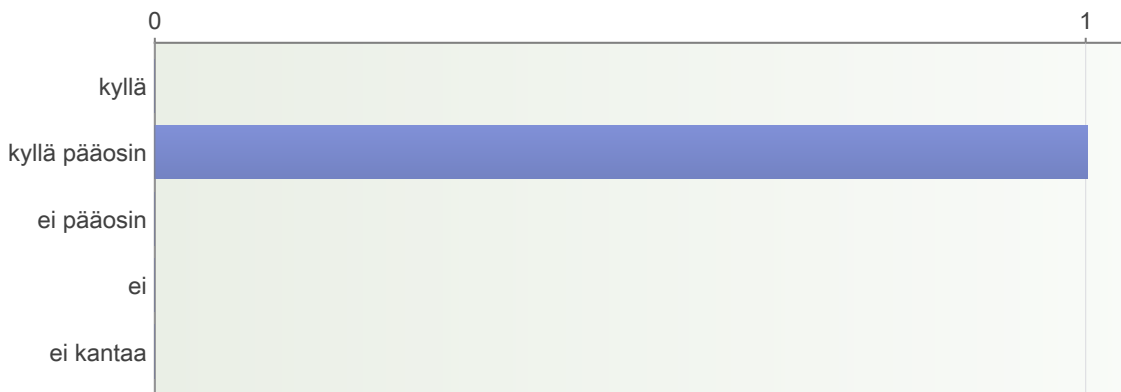
- Lakiluonnoksen tavoitteena on lähinnä yksityisten tuottajien saaminen vapaammin sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoille ja tähän lakiesitys vastaa hyvin.

Kyseenalaista on itse tavoitteen oikeutus niin kustannusten kuin yhteiskunnan kokonaisedun kannalta. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat pääosin toimineet Suomessa hyvin. Alueilla, joissa on luonnollista kysyntää, on myös yksityistä palvelutuotantoa syntynyt. Sen sijaan syrjäisemmät alueet eivät ole yritystoimintaa saaneet, eikä sitä ilman mittavia julkisen sektorin lisäkustannuksia syntyne edelleenkään.

Julkisen sektorin on perustuslain mukaan turvattava kansalaisten oikeudet sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tämä lakiluonnos tekee tavoitteesta vaikeasti hallittavan ja kustannuksiltaan epävarman.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

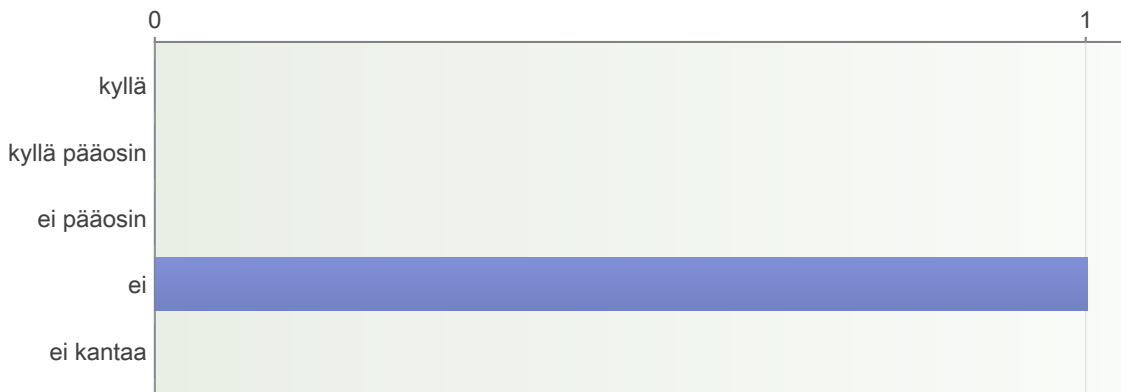
72. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Jo tähän asti nähty sosiaali- ja terveyspalvelujen ulkoistaminen antaa vahvoja viitteitä siitä, että pääosin markkinoille tulevat muutamat isot yritykset ja pienemmille jäänee lähinnä kotipalvelujen tukipalvelujen tuottaminen tai esim. fysioterapia- ja muut vastaavat yksittäiset palvelut. Suunhoidossa pienet toimijat ovat paremmassa asemassa. Parhaimmillaan asiakasseteli tai henkilökohtainen budjetti mahdollistaa pienten yritysten pääsyn markkinoille, mutta maakunnan valvontavastuu on sitä haasteellisempaa, mitä pirstoutuneempi palvelutarjonta on. Erityisen haasteellinen on kolmannen sektorin toimijoiden tilanne, joita on runsaasti erityisesti päihde- ja mielenterveyspuolella.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistuksen vaikutukset on arvioitu puutteellisesti. Ne perustuvat vahvasti olettamuksiin ja toiveisiin eikä niinkään asiantuntijoiden näkemyksiin. Huomiomatta on jäänyt mm kustannusten kasvu ICT-järjestelmien luonnista, erikoissairaanhoidon vaarantuminen ja markkinoiden keskittyminen muutamille suuryrityksille. Näin mittava henkilöstön siirtyminen työnantajalta toiselle on ohitettu lakiluonnoksessa lähes täysin. Esimerkiksi kuntien henkilöstön siirtyminen yksityiselle sektorille vaikuttaa suuresti eläkejärjestelmien rahoitukseen ja työntekijöiden eläketurvan sisältöön. Lakiluonnoksessa ei myöskään oteta kantaa työnantajan velvollisuuteen järjestää täydennyskoulutusta koko sote-alan henkilöstölle. Tavoitteena oleva innovaatioiden lisääminen edellyttää myös jatkuvaa henkilökunnan kouluttautumista. Erityisen vähälle huomiolle jää tukipalveluhenkilöstö – niin siirtyvä kuin kuntiin jäävä ja kuitenkin tukipalvelujen osa toimivassa palveluketjussa on merkittävä.

Lisäksi riskinä on sote-alan työsuhteiden pätkeyminen, mikäli yritykset käyttävät enenevässä määrin määräaikaista/vuokratyösopimuksia tilanteessa, jossa asiakasmäärä voi valinnanvapauden vuoksi vaihdella. Tämä vaikuttaa myös annettavan palvelun laatuun, mikäli henkilökunta ei voi tehdä työtään turvatuissa olosuhteissa siten, että työolosuhteista, osaamisesta ja työhyvinvointiin liittyvistä asioista ei pidetä huolta.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Sosiaali- ja terveysalaa edustavana ammattiliittona uudistus koskee merkittävästi alaamme. Sosiaali- ja terveysalan henkilökunta kokonaisuudessaan kohtaa tähän asti suurimman muutoksen työelämässä. Lakiluonnoksessa asia ohitetaan hyvin ohuesti vain yleisperusteluissa toteamalla lähinnä, että muutos 'aiheuttaa sosiaali- ja terveysalan työmarkkinoille epävarmuutta, mutta --- antaa työntekijöille uusia mahdollisuuksia laajentaa osaamistaan' Muutos on periaatteellisesti merkittävä. Jo nyt on nähty, että yksityissektorin työsuhteen ehdot ja työsuhteiden laatu poikkeavat selvästi julkisesta sektorista. Epävarmuus tulee lisääntymään edelleen. Sekä julkinen että yksityinen sektori on tärkeä ja tarpeellinen sote-palvelujen tuottamisessa ja on varmistettava, että kummallakin sektorilla työssä olevilla ammattilaisilla on mahdollisuus tehdä työtään parhaalla mahdollisella tavalla. Sosiaali- ja terveyspalveluihin kuuluu olennaisesti suuri osa liitännäispalveluja kuten välinehuolto, ruokahuolto tai siivous, joka esimerkiksi sairaaloissa vaatii erityisosaamista. Tämän ryhmän tilanne on käytännössä täysin auki. Erityisen huolestuttava on kuntiin jäävän henkilöstön asema. Vaikutukset kuntien verotulohin ja sitä kautta myös kuntien kykyyn vastata palvelukysyntään ovat merkittävät.

Uudistus herättää huolta ja epävarmuutta henkilöstön asema ja työsuhteiden turvallisuudesta. Erityisesti tukipalvelujen ja niitä tuottavien ammattilaisten asema on uudistuksessa edelleen kaikkein epävarmin.

Houkutus tukipalvelujen kilpailuttamiseen tulee lisääntymään, mikä tulee näkymään lisääntyneinä työmäärinä muun henkilöstön harteilla ja toisaalta lisääntyneinä kuluina, kun sairauspoissaolot lisääntyvät ja esimerkiksi ruokahuollon tai siivouksen laatu heikkenee. Etenkään välinehuolto, laboratoripalveluja ja laitoshuoltoa ei saa irrottaa sairaala- ja terveyskeskuskokonaisuuksista markkinoilla kilpailutettavaksi. Nämä palvelut tulee tehdä mahdollisimman pitkälle omana työnä, jotta laatu pysyy hyvänä. Ei ole järkeä purkaa toimivia malleja ja kadottaa ammattilaisten osaamista. Tukipalvelujen henkilöstön on oltava osana palveluketjua myös yhtiöissä.

Lakiin on kirjattava selkeästi se, että kunnat ja maakunnat voivat yhdessä omistaa tukipalvelujen in house -yhtiöitä, jotka voivat tuottaa laajasti kilpailuttamatta palvelua alueen kunnille ja maakunnille. Tämä helpottaisi nykyisen osaamisen, toimivien mallien, työsuhteiden ja investointien hyödyntämistä jatkossakin.

Eri palveluntuottajien välillä voi olla solmittuja yhteistyösopimuksia. Myös tässä yhteydessä on huolehdittava henkilöstön asemasta niin, että henkilöstöllä säilyy yksi selkeä työnantaja, joka vastaa työehtosopimuksen noudattamisesta sekä työnjohdosta ja muista työnantajan velvoitteista.

Sote-palveluja tuotaville yhtiöille tulee asettaa esitettyä laajempi vaatimus pysyvistä työsuhteista. Asiakkaiden kuudeksi kuukaudeksi tekemä valinta ei saa olla määräaikaisen työsuhteen kriteeri, vaan yritysten on kannettava vastuu ja riski henkilöstön asemasta.

Suoran valinnan palveluntuottajien velvollisuus ottaa koulutukseen ja harjoitteluun sosiaali- ja terveydenhuollon opiskelijoita on kirjattu järjestämislakiin (§23). Ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä poistettiin koulutuskorvaukset toiselta asteelta. Korvaukset ovat edelleen yliopisto- ja ammattikorkeakoulutuksessa. Suomen sosiaali- ja terveydenhuolto tarvitsee osaajia kaikilta koulutustaustoilta. Heille on myös turvattava harjoittelupaikat perus- ja erikoissairaanhoidossa sekä sosiaalihuollossa.

Henkilöstön on oltava aidosti mukana uudistuksen valmistelussa ja toteutuksessa kaikissa vaiheissa.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Vastaajien määrä: 1

- Suomen sosiaali- ja terveystalvetut kaipaavat uudistamista. Uudistus tulee kuitenkin tehdä hallitusti ja asiantuntijoita kuunnellen, koska kyseessä on jokaisen suomalaisen kannalta merkittävä uudistus, jonka virheitä maksetaan vuosikymmeniä eteenpäin.

Sosiaali- ja terveystalvetut on hyvä keskittää suuremmille järjestäjille, josta esimerkiksi Eksote ja muut vastaavat ovat hyvin toimivia esimerkkejä. Maakunnalla tulee kaikissa tilanteissa olla pääasiallinen valta päättää, miten maakunnan alueella talvetut järjestetään. Sen sijaan nyt esitetty malli vaikeuttaa kullekin alueelle parhaiten sopivan mallin kehittämistä. Lakiluonnoksen keskeiset epäkohdat ovat liian laaja asiakassetelien käyttö, mikä vaikeuttaa maakuntien tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa ja valvoa talvetujen laadukasta toteutumista sekä todellinen talvetuintegraation puute. Kun tämän lisäksi kustannukset tullevat merkittävästi kasvamaan, ei uudistukselle ole tällaisenaan nähtävissä perusteluita.

Henkilökunta on merkittävä onnistumisen edellytys näin työvoimavaltaisella alalla. Siksi koko sote-henkilökunta tukipalveluista lähtien tulee ottaa mukaan uudistuksen valmisteluun ja toteutukseen. Samanaikaisesti toteutettava koulutusreformi asettaa myös omat haasteensa.

Jatkossakin sosiaali- ja terveystalvetut tuotetaan pääosin julkisella rahalla. Tästä syystä maakunnalla tulee olla mahdollisuus halutessaan saada tarkempia tietoja maakunnassa toimivista yrityksistä jopa tarvittaessa osallistumalla näiden hallintoon. Julkisella rahalla tuotettujen talvetujen osalta myös voiton jakamiselle tulee asettaa kriteerit yhteiskunnallisten yritysten periaatteiden mukaan eli suurin osa voitosta tulee käyttää yhteiskunnallisen hyvän tuottamiseen. Näin voidaan taata se, että suomalaista rahaa käytetään suomalaisen hyvinvoinnin kehittämiseen.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Vastaajien määrä: 1

- 42 §

Maakunta voi asettaa suoran valinnan talvetuntuottajille sekä asiakassetelillä ja henkilökohtaisella budjetilla annettavan talvetun tuottajille talvetujen laatua, voimavaroja ja saatavuutta sekä talvetuketjuja ja talvetun yhteensovittamista koskevia sekä muita talvetujen tuottamiseen liittyviä ehtoja, joilla edistetään väestön terveyttä ja hyvinvointia sekä väestön talvetutarpeita vastaavien riittävien talvetujen yhdenvertaista saatavuutta maakunnassa tai jotka muutoin ovat tarpeen maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseksi.

Lisäys: ”Maakunta voi lisäksi edellyttää talvetuntuottajilta yhteiskunnallisten velvoitteiden kuten verojen ja sosiaaliturvamaksujen sekä lainsäädännöstä tai työehtosopimuksista tulevien sosiaali- ja työoikeudellisten velvoitteiden noudattamista”

Perustelut: Lakiesityksen teksti rajoittaa maakunnan oikeutta asettaa talvetuntuottajille ehtoja liian tiukasti pelkäämään itse tuotettavaan talvetuun ja sen sisältöön liittyen. Maakunnalla on oltava oikeus asettaa rahoittamiensa talvetujen tuottajille ehtona velvollisuus noudattaa sille kuuluvien lakisääteisten yhteiskunnallisten velvoitteiden ja sen talvetuksessa olevan henkilöstön asemaan liittyvien työehtosopimuksista ja lainsäädännöstä tulevien velvoitteiden noudattaminen.